

†KAPEL I HELLIGÅNDSHUSET

SIDEN KARMEILTERKLOSTRET VOR FRUE

Helligåndshuset omtales første gang 1295, »Domui sancti spiritus in Asnæs«, (til Helligåndshuset i Assens) og atter 1418: »Hospitale pauperum St Spiritus« (Den hellige ånds fattighus).¹ O. 1500 afstod provsten over Gamtofte helligåndshuset og det tilhørende kloster til karmeliterne, mod at munkeordenen opførte et nyt hospital. Herefter fungerede bygningerne som kloster viet til Vor Frue.² 1512 omtales imidlertid Helligåndshuset som forenet med provstiet i Gamtofte.³

Selvom kilderne er sparsomme, synes munkeordenen hurtigt at have etableret sig i Assens. Således beklagede sognekirken 1514 sig over at havde mistet indtægt fra sjælegaver og almisser fordi 'Vor Frue Kloster, dér sammesteds nu begyndt er'.⁴

Trods løfterne derom opførte karmelitermunkeene ikke det ny hospital, hvorfor provsten over Gamtofte, Hans Hansen, 1515 indklagede ordenens provincialminister Anders Kristensen for Christian II og bl.a. ønskede Helligåndskapellet lagt under sig.⁵ Året efter dømtes karmeliterne til foruden at opføre det lovede hospital at overlevere helligåndshusets breve og privilegier samt 'klenodier, monstrans, kalke, diske, korkåber, Skt. Bartholomæus' arm og alle andre relikvier og relikviagemmer' til provsten.⁶ Det er uvist om det ny hospital nogensinde blev opført.⁷

Som en følge af overgangen til lutheranismen i Assens o. 1527 blev klosteret nedlagt, og 1530 gav Frederik I kapellet, hospitalet og gården til Assens' borgmester, råd og menighed mod at der i stedet blev opført købstadsbygninger og gårde på området.⁸

Beliggenhed. Klosteret har sandsynligvis været beliggende i byens vestlige udkant på hjørnet af hovedgaden og Ramsherred, hvor der på kortet i *Resens Atlas* er markeret et 'Skt. Gertrud Kloster' (fig. 1). Det skal dog nævnes, at det om helligåndshuset blev bemærket, at provsten af Gamtof-

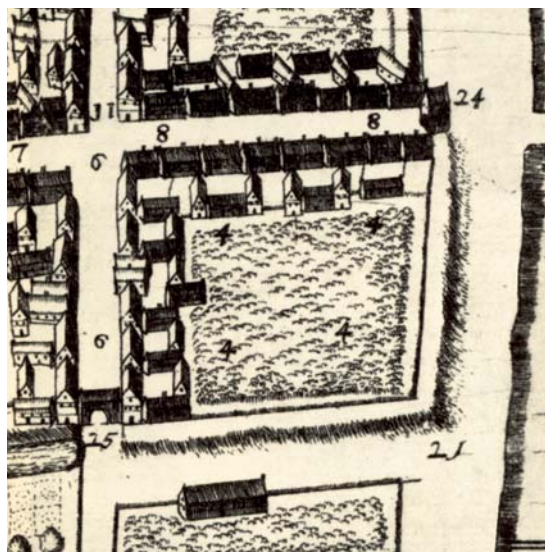

Fig. 1. Udsnit af kort over Assens fra Peder Hansen Resen (sml. s. 2418, fig. 2), *Atlas Danicus*, Kbh. 1677. 4. Det nedrevne klostrets beliggenhed. – *Detail of map of Assens from Peder Hansen Resen (cf. p. 2418, fig. 2), Atlas Danicus, Copenhagen, 1677. 4. Site of the demolished monastery.*

te tidligere havde været »iboende og bosiddende« i helligåndshusets bygninger, hvorfor det også er blevet foreslået, at såvel det som det senere kloster var opført ved provstigården sydøst for byen.⁹ Mod denne placering uden for bymurene taler imidlertid førnævnte påbud om at opføre købstadsbygninger på grunden.

KILDER OG HENVISNINGER

Jf. fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Odense Amt i almindelighed s. 52-54 og forkortelser vedr. Odense Amt s. 56-59.

Redaktion ved David Burmeister Kaaring. Engelsk oversættelse ved James Manley. Korrektur ved Michael Andersen. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktion afsluttet okt. 2011.

NOTER

¹ Kristian Erslev, *Testamente fra Danmarks middelalder indtil 1450*, København 1901, 42; *Acta* II, 272.

² Holger Rørdam, »Minder fra Assens og Omegn i det 16de Aarhundrede«, *DaMag* 4., VI, 2. hefte (1886), 222.

³ *Acta* V, 591.

⁴ *FyAktst* I, 186.

⁵ Jf. Vilh. Lorenzen, *De danske Karmelitterklostres Bygningshistorie*, Kbh. 1924, 22.

⁶ Beretn. fra Scheymarch III tillæg, 23; u.f. »Kirke- og kunsthistoriske Møder afholdte i Aaret 1897«, *KirkehistSaml* 4,V, (1897-99), 138.

⁷ *Rørdam* (note 2), 223.

⁸ *Frederik I.s. Registranter*, 267.

⁹ Borgmester Steeman, »Randers Helligaandshus«, *KirkehistSaml* 4. rk. 5. bd. (1897-99), 489.

†CHAPEL IN THE HOLY SPIRIT HOUSE – ENGLISH SUMMARY

The Holy Spirit House is mentioned for the first time in 1295. It was probably on the western outskirts of the town between the main street and Ramsherred (fig. 1), and along with the related monastery was taken over around 1500 by the Carmelite Order, which established a Vor

Frue Kloster (Our Lady Monastery). As a result of the conversion of Assens to Lutheranism the monastery was dissolved around 1527, and after 1530 the buildings were donated to the town in return for the erection of municipal buildings and farms in the area.